

FÖLDRAJZ

Az általános iskola 5–8. évfolyamának tantervi előzményeire építve a kerettanterv elősegíti, hogy a diákok megismerjék a földrajzi környezet főbb sajátosságait, jelenségeit, folyamatait, a természeti–társadalmi folyamatokat összefüggéseikben értelmezzék. A tantárgy tanításának célja, hogy a tanulók el tudják helyezni Magyarországot és Európát a világ természeti és társadalmi folyamataiban, kialakuljon bennük a nemzeti és az európai identitástudat. A tantárgy tanításának további célja, hogy megértesse a diákokkal a termelés és a fogyasztás viszonyát, növekedésük korlátait és következményeit, ezzel együtt a Föld globális problémáit. A földrajzoktatás célja továbbá felkelteni a tanulók igényét közösségük, országuk, régiójuk és a világ problémáinak megoldásában való aktív részvételre. A gimnáziumi földrajztanítás felkészíti a tanulókat a tantárgyi érettségi vizsga sikeres teljesítésére is. Komplex ismeretanyaga révén segíti a tanulók pályaválasztását, eligazodását a munka világában, felkészíti őket a szakirányú felsőfokú tanulmányokra is.

Földrajz	9. évfolyam (36 hét)			10. évfolyam (36 hét)		
	N	E	L	N	E	L
heti óraszám	2	1	0,5	2	1	0,5
éves óraszám	72	36	18	72	36	18

A témaköröket tartalmazó táblázatokban a tanévhez kapcsolódó teljes óraszám szerepel.

9. évfolyam

Tematikai egység	A tanulók teljesítményének mérése	Órakeret N: 2 óra E: 1 óra L: 1 óra
Javaslat	Írásbeli tesztekkel, vaktérképekkel és esszé jellegű kérdésekkel komplexen mérni a tárgyi tudást és az ok-okozati összefüggések feltárásának képességét.	

Tematikai egység	Természetföldrajz	Órakeret N: 64 óra E: 32 óra L: 15 óra
Előzetes tudás	Az általános iskolai földrajz tantárgy ismeretanyaga.	
A tantárgyhoz (műveltségterülethez) kapcsolható fejlesztési feladatok	Tájékozódás a Naprendszer ábrázoló térképeken, a csillagtérképeken és az égbolton. A természetföldrajzi tényeket bemutató tematikus térképek, adatsorok és diagramok összehasonlító, logikai elemzése. A különböző mozgásfolyamatokat bemutató modellek alkalmazása a tanítás során. Ásvány- és kőzetvizsgálati gyakorlatok. A földtörténet fő eseményeinek időbeli ábrázolása. A hőmérsékleti adatok grafikus	

	<p>ábrázolása. Éghajlati diagramok elemzése. A légköri jelenségek felismerése, időjárás térképek elemzése. A vízállásjelentések értelmezése. Tanulói kiselőadás a természeti jelenségekről.</p>
<p>Ismeretek/fejlesztési követelmények</p>	
<ul style="list-style-type: none"> – <i>A Naprendszer:</i> a Naprendszer kialakulása, felépítése, elhelyezkedése a világegyetemben; a Föld mint égitest, mozgásai és azok következményei; tájékozódás a földrajzi térben és időben; űrkutatás a Föld szolgálatában; – <i>A kőzetburok:</i> a Föld és a földi szférák kialakulása, fejlődése; Földünk gömbhéjas szerkezete; a kőzetburok felépítése; a lemeztektonika alapjai; a kőzetburokban lejátszódó folyamatok: vulkánosság, földrengés; ásványok és kőzetek keletkezése, tulajdonságaik; – <i>A légkör:</i> anyagi összetétele, szerkezete; az időjárás-éghajlati elemek és változásaik; a légkör alapfolyamatai (felmelegedés, csapadékképződés, légmozgások); ciklonok, anticiklonok, időjárás frontok; általános légkörzés; – <i>A vízburok:</i> a vízburok tagolódása, elhelyezkedése, víztípusai; az óceánok és a tengerek földrajzi jellemzői; a tengervíz fizikai, kémiai tulajdonságai; a tengervíz mozgásai; a szárazföld vizei; a szárazföldi jég; a vízgazdálkodás alapjai, árvízvédelem; – <i>Felszínalaktan:</i> a belső és a külső erők szerepe a felszín fejlődésében; a földfelszín változása: a hóingadozás, a jég, a víz és a szél felszínformáló munkája; folyóvizek, állóvizek; domborzati elemek és formák; a hegységek és a síkságok kialakulása; a talaj keletkezése, jellemzői és védelme, jellegzetes felszínformák, kialakulásuk, átalakulásuk; – <i>Éghajlati övezetesség:</i> a szoláris és a valódi éghajlati övezetek és övek kialakulása, jellemzőik; a forró, a mérsékelt, a hideg övezetek és tagolódásuk; az élővilág, a talaj, a vízrajzi jellemzők, a felszínformálódás éghajlattól függő övezetessége; a hegyvidékek függőleges övezetessége; a talaj kialakulása, talajfajták és hasznosításuk; a levegő, a vizek és a talajok szennyezése. 	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>Galaxis, fényév, csillagászati egység, ekliptika ferdesége, geoid, holdfázisok, horizont, fokhálózat, világidő, zónaidő, gömbhéj, geotermikus gradiens, paleomágnesség, lemeztektonika, magmatizmus, vulkanizmus, rétegvulkán, pajzsvulkán, kaldera, szolfatára, gejzír, borvíz, epicentrum, hipocentrum, cunami, Richter-skála, hegységrendszer, geoszinklinális, gyűrődés, vetődés, izosztázia, kőzetek körforgása, állandó és változó gázok, éghajlati elemek, üvegházhatás, izoterma, izobár, Coriolis-erő, harmatpont, ciklon, anticiklon, csapadékfajták, futóáramlás, óceán, tenger, hullámozgás, tengeráramlás, tengerjárás, talajvíz, rétegvíz, résvíz, hévíz, gyógyvíz, vízgyűjtő terület, vízválasztó, vízhozam, vízjárás, tómedence, eutrofizáció, geomorfológia, külső és belső erők, aprózódás, mállás, tömegmozgás, talaj, humusz, folyók munkavégző képessége, szakaszjelleg, sodorvonal, hordalékkúp, folyóterasz, folyótorkolat, abrázió, turzás, jégár, jégtakaró, glaciális felszínformák, karsztosodás, víznyelő, dolina, cseppkő, karsztbarlang, szoláris éghajlati öv, földrajzi övezetek, övek és területek.</p>

Tematikai egység	Szabadon felhasználható órakeret	Órakeret N: 4 óra E: 2 óra L: 1 óra
Javaslat	A Hold-expedíció bemutatása. A Föld felmelegedése. A kőzetburok úszásának modellezése. A leggyakoribb ásványok, kőzetek bemutatása. A földrengések és a vulkáni működés mozgófilmes bemutatása. A szél, a víz, a jég munkájának bemutatása. A földrajzi övezetek képi bemutatása.	

Tematikai egység	A tanulók teljesítményének a mérése	Órakeret N: 2 óra E: 1 óra L: 1 óra
	Írásbeli tesztekkel, vaktérképekkel és esszé jellegű kérdésekkel komplexen mérni a tárgyi tudást és az ok-okozati összefüggések feltárásának képességét.	

A fejlesztés várt eredményei az évfolyam végén	A tanuló tudjon helymeghatározási és térképészeti számításokat végezni és tudjon csillagászati és földrajzi feladatokat megoldani, valamint ismerje a belső és a külső erők felszínformáló szerepét, a felszínfejlődés folyamatát. Ismerje a légkör szerkezetét, anyagi felépítését, legfontosabb folyamatait, és ismerje a Föld és a földi szférák kialakulásának fejlődését, valamint ismerje a hegységképződés folyamatait, az ásványok és kőzetek keletkezését. Tudja a tanuló elemezni az éghajlati diagramokat.	
---	---	--

10. évfolyam

Tematikai egység	A tanulók teljesítményének mérése	Órakeret N: 2 óra E: 1 óra L: 1 óra
Javaslat	Írásbeli tesztekkel, vaktérképekkel és esszé jellegű kérdésekkel komplexen mérni a tárgyi tudást és az ok-okozati összefüggések feltárásának képességét.	

Tematikai egység	Társadalom- és gazdaságföldrajz	Órakeret N: 32 óra E: 16 óra L: 8 óra
Előzetes tudás	A földrajz tantárgy 9. évfolyamon elsajátított ismeretanyaga.	
A tantárgyhoz (műveltségterülethez) kapcsolható fejlesztési feladatok	Társadalmi-gazdasági jelenségeket, folyamatokat, tényeket bemutató tematikus térképek elemzése. A településtípusok jellemző vonásainak bemutatása képek, térképek, alaprajzok, leírások alapján. Adatok gyűjtése, majd azok alapján véleményalkotás az emberi beavatkozás környezetre gyakorolt hatásairól.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		
<ul style="list-style-type: none"> – <i>A világ népessége és településteret:</i> a népesség növekedése napjainkig, a népesség összetétele, eloszlása, sűrűsége, antropológiai, nyelvi és vallási megoszlása; az emberi települések, a városiasodás dinamikája; – <i>A világ változó társadalmi-gazdasági képe:</i> a gazdasági élet szerkezetének átalakulása; a gazdasági szektorok jellemzői; a szolgáltatások előretörése; a világgazdaság jellemző folyamatai; a piacgazdaság; a gazdasági ágazatok közötti területi együttműködés lehetőségei; a multinacionális vállalatok szerepe; a működőtőke és a pénz világa; a tőzsde; – <i>A világgazdaságban különböző szerepet betöltő régiók, országok és országcsoportok:</i> kialakulásuk és változó szerepük a világgazdaságban; Észak-Amerika, Kelet és Délkelet-Ázsia, az Európai Unió; a fejlődő országok általános problémái és eltérő fejlettségű csoportjaik, helyük és szerepük a világgazdaságban; – <i>Globális világproblémák:</i> természet- és környezetvédelem; a levegőszennyezés, a vízszennyezés, a talajszennyezés és -védelem; az élővilág védelme; a társadalmi tevékenység hatása a környezet állapotára; a demográfiai robbanás, a túlnépesedés; az urbanizáció; élelmezési gondok; nyersanyag- és energiaválság; a fenntartható fejlődés. 		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	A demográfiai átmenet szakaszai, korfa, migráció, népességkoncentráció, emberfajták, világnyelvek, világvallások, tanya, falu, város, urbanizáció, városiasodás, falusi alaprajztípusok, agglomeráció, megalopolisz, primer-, szekunder-, tercier- és kvaterner szektorok, államformák, piacgazdaság, világgazdaság, szabadkereskedelem, protekcionizmus, GDP, GNP, HDI, fejlett és fejlődő ország (centrum-periféria), TNC, működőtőke-áramlás, pénz, valuta, deviza, infláció, tőzsde, ENSZ, Breton Woods-i világgazdasági rendszer, integráció, regionális integrálódás lépcsőfokai, Montánunió, EGK, EU, NAFTA, ASEAN, APEC, MERCOSUR, globalizáció, biodiverzitás, fenntartható fejlődés.	

Tematikai egység	Európa és Magyarország. A kontinensek társadalomföldrajza	Órakeret N: 32 óra E: 16 óra L: 7 óra
Előzetes tudás	A 9. és 10. évfolyamon elsajátított tananyag.	
A tantárgyhoz (műveltségterülethez) kapcsolható fejlesztési feladatok	Önállóan tudja elemezni a tanuló a kontinensek gazdasági és társadalmi adottságait. Természetföldrajzi tényeket, társadalmi-gazdasági adatokat bemutató tematikus térképek, adatsorok és diagramok összehasonlító logikai elemzése. Aktuális cikkek önálló feldolgozása egyes régiók, országok problémáiról. Az egyes régiók világgazdasági szerepének összehasonlítása. A régiók változó szerepe, ennek jelentősége, az okok feltárása.	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		
<ul style="list-style-type: none"> – <i>Európa:</i> Európa helyzete, kialakulása és természeti adottságai; Európa népessége és települései; az európai integráció folyamata; Európa regionális jellemzői (Észak-Európa, Nyugat-Európa, Dél-Európa, Kelet-Európa, Nyugat-Közép-Európa és Kelet-Közép-Európa jelentősebb országai); Európa helye a világban; – <i>Hazánk helye és kapcsolatai Európában:</i> Magyarország földrajzi helyzete és természeti adottságai; népességünk földrajzi elhelyezkedése és népesedési folyamataink; településeink; hazánk gazdasági szerkezete, gazdasági fejlettsége; iparunk természeti és társadalmi alapja, iparunk főbb ágazatai; mezőgazdaságunk földrajzi és társadalmi adottságai, főbb ágai; közlekedésünk; idegenforgalmunk adottságai; nemzetközi kapcsolataink, európai integrációs folyamatokban való részvételünk; a multinacionális cégek szerepe hazánk gazdaságában; – <i>Kontinensek földrajza:</i> Ázsia, Ausztrália, Afrika, Amerika természeti és társadalomföldrajzi jellemzői; az USA, Kanada, Mexikó, Brazília, Japán, Kína, India, az újonnan iparosodó ázsiai országok, Ausztrália, az arab országok, Izrael, Törökország, Dél-Afrikai Köztársaság, Nigéria jellemzése. 		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Eurázsia, Európa természeti határai, parttagoltság, Ős-, Ó-, Mezo- és Új-Európa tájai, az éghajlat és a növényzet, ill. a talajok összefüggése Európában, az európai „kék-banán”, római szerződések, az EU bővülési folyamata és intézményei, ill. döntési mechanizmusai, az EU versenytársai a világgazdaságban; közép-európai földrajzi helyzetünk, medencejelleg, „távvezérelt” éghajlatunk, centripetális vízhálózatunk, természeti erőforrásaink, gazdasági-statisztikai régióink; kontinensek nagyszerkezeti egységei, felszíne és éghajlata, ill. vízrajza, kontinensek meghatározó országai, ill. országcsoportjai.	

Tematikai egység	Szabadon felhasználható órakeret	Órakeret N: 4 óra E: 2 óra L: 1 óra
Javaslat	<p>A nemzetközi együttműködés lehetőségei, a nemzetközi szervezetek szerepe a világ társadalmi-gazdasági életének alakításában. Nemzetközi tőkeáramlás. Az adósságválság. A világ meghatározó pénzügyi szervezetei.</p> <p>Az egyes kontinensek és hazánk aktuális természeti-társadalmi-gazdasági problémái. Példák gyűjtése a társadalmi-gazdasági élet fejlesztéséről. A világgazdasági pólusok helye és szerepe.</p>	

Tematikai egység	A tanulók teljesítményének mérése	Órakeret N: 2 óra E: 1 óra L: 1 óra
Javaslat	<p>Írásbeli tesztekkel, vaktérképekkel és esszé jellegű kérdésekkel komplexen mérni a tárgyi tudást és az ok-okozati összefüggések feltárásának képességét.</p>	

A fejlesztés várt eredményei az évfolyam végén	<p>A tanuló tudja értelmezni a világ különböző térségeiben megfigyelhető integrációs folyamatokat, a tematikus térképek segítségével tudja bemutatni a környezetkárosító tényezők földrajzi megjelenését, következtessen ezekből a globális veszélyek kialakulására. A tanuló tudja jellemezni a működő tőke és a multinacionális vállalatok szerepét, tudja elemezni a népességrobbanás jelenségeit, az élelmezési gondokat, azok okait és a megoldásra tett erőfeszítéseket, legyen képes bemutatni a világgazdasági pólusok helyét, szerepét a világ társadalmi-gazdasági rendszerében.</p> <p>A tanuló legyen képes bemutatni az eltérő társadalmi-gazdasági fejlettségű területeket Európában és hazánkban, és tudja jellemezni a világ legjelentősebb országait, országcsoportjait és a világban elfoglalt helyüket. Legyen képes a kontinensek jellemzésére és tudja elemezni hazánk földrajzi helyzetét, természeti adottságait és a medencejelleg érvényesülését, valamint legyen képes tematikus térképek összehasonlító elemzésével, kontinensek, országok, régiók gazdasági különbségeinek feltárására. Tudja elemezni hazánk időjárását, éghajlatát, vízrendszerét ábrák segítségével.</p>	
---	---	--